

ERIC NILSSON:

Det nya psalmbokstillägget

Det tilläggsförslag till Den svenska psalmboken, som av en särskild kommitté lades fram 1975, utsattes för kritik från flera håll. Kyrkomötet 1975 begärde ändringar på väsentliga punkter. Resultatet blev det sedan förra hösten föreliggande, av regeringen för användning och prövning i församlingarna publicerade verket "Psalmer och visor 1976". Svensk Tidskrift fann att det borde vara av intresse att få veta hur kyrkomötets intentioner följts upp av kommittén. Förra kontraktsprosten i Åtvidaberg Eric Nilsson har gjort en genomgång av förslaget i dess nuvarande form och framlägger här resultaten av sin granskning.

Vi är på väg mot en ny psalmbok liksom mot en ny kyrkohandbok och bibelöversättning. Vi är inte ensamma om detta förnyelsearbete. Det pågår praktiskt taget i alla kyrkor och samfund i den västerländska kristenheten, inte minst i den romersk-katolska kyrkan. Där var det påven Johannes XXIII, som med sin uppmärksammade term "aggiornamento" formulerade målet för förnyelsen. Budskapets *innehåll* skulle bevaras intakt men det skulle ges en ny *form* för att bli tillgängligt "i dag". Detta har i vår kyrka formulerats: Evangeliet skall inte anpassas efter men väl avpassas för vår tids människor.

Frågan om innehåll och form är emellertid i många avseenden komplicerad. Nya former kan uppfattas som en förändring av innehållet och kan olyckligtvis i verkligheten också vara det. Å andra sidan är heller inte gamla former någon garanti för innehållets renhet. "Teologi skrives inte för evigheten" (Gustaf Aulén). Ännu mindre gör psalmböcker det.

I början av år 1975 lade psalmkommittén fram sitt förslag "Psalmer och visor", behandlat av Bo Sture Wiking i denna tidskrifts nr 7 samma år. Här skall nu några reflexioner göras kring det fortsatta arbetet med psalmboksfrågan. Först kanske en kort återblick kan vara på sin plats för att belysa de förutsättningar utifrån vilka kommittén arbetat.

Vid psalmbokskommitténs tillsättning 1969 gav Kungl. Maj:t – det hette så på den tiden – inga andra direktiv än att den skulle utarbeta ett tillägg till Den svenska psalmboken att brukas intill dess en allmän revision ägt rum av hela psalmboken. Kommittén

fick bygga på de uttalanden som gjorts i kyrkomötet. Där hade man framhållit angelägenheten av en "kontinuerlig" förnyelse av psalmboken. Man ville ha adekvata uttryck för ämnen som mission, diakoni, ekumenik, evangelisation, arbetsliv och ungdomens nya situation. Man hade också pekat på behovet av nya nattvardspsalmer, vigsel- och jordfästningspsalmer samt psalmer för olika tider på kyrkoåret. Ett omfattande psalmskapande var redan igång både utomlands och i vårt eget land, främst genom det år 1960 inrättade Hymnologiska institutet. Under det att man på 1940- och 1950-talen liksom beträffande det liturgiska arbetet främst varit inriktad på restaurering av äldre material, kom nu en diktning och ett musikskapande kännetecknat av en klar inriktning mot förnyelse. Nya teologiska strömningar och andra rörelser gjorde sig gällande. Ett större antal ämnesområden togs upp utöver dem av kyrkomötet nämnda. Gränserna i formellt avseende vidgades till att omfatta också nya typer av psalm och visa. Vi fick uppleva en "svensk psalmexplosion" med omkring 1000 nyskrivna texter och 1500 nykomponerade melodier.

Som allmän princip för sammanställandet av tillägget angav kommittén, att psalm och visa skulle "bidra till att uttrycka det kristna budskapet, så att det når så många som möjligt i olika livssituationer". Man vill presentera ett material som var "teologiskt sant och språkligt fullödigt".

Efter en omfattande remissbehandling av 47 olika instanser – det är skäl att nämna att både Sveriges frikyrkoförbund och det Katolska biskopsämbetet hörde dit – stod så

Kyrkomötet på hösten 1975 inför uppgiften att ta slutlig ställning till psalmkommitténs förslag.

Arvet från fornkyrka och medeltid

I förslaget hade kommittén byggt vidare på det arbete, som påbörjades redan i 1937 års psalmbok. Värdefulla bidrag hade hämtats från den restaurerade svenska tidegården, kyrkans klassiska sångbok med böner för dagens olika "tider". En rad latinska hymner kom sålunda att ingå i förslaget. Två av dem, skrivna på 300-talet av "Kyrkosångens fader" Ambrosius, tillhör det allra äldsta skiktet av kyrkans sång i metrisk form. Även 500-talet var representerat med två hymner av Fortunatus, känd i hela vår kyrka genom Wallins version av hans "Pange lingua" i psalmen "Upp, min tunga". Nu kom även hans mäktiga "Salve festa dies", återgiven av Anders Frostenson i "Dagarnas dag, o uppståndelse". Här som i övriga fall är dennes översättning av latinska texter gjord med stor frihet. Snarast är det fråga om nytolkningar, i vilka det väsentliga av innehållet bevarats men får en enkel poetisk form, som ändå torde fånga åtskilligt av originalens stil. Den från 1000-talet stammande "Hur mäktig är den sabbat" har återgetts av Staffan Larsson i en ypperlig version.

Som en hymnologisk händelse får det väl betecknas, att den även i vårt land alltsedan medeltiden mycket sjungna julsången "Låt oss sjunga – Kristus är född" återkommit i vår psalmbok. Detsamma gäller påsksången "Lovets offer – Kristus är uppstånden". Båda blev en gång uteslutna av Johan Olof Wallin.

Nu hade emellertid kommittén också infört nygjorda översättningar av två i den katolska världen mycket älskade Mariatexter, nämligen "Salve Regina" (Var hälsad, drottning) och "Ave maris stella" (Hell dig, havets stjärna), den förstnämnda även i en fri version av Bo Setterlind. Samtliga blev – väl inte helt oväntat – utmönstrade av kyrkomötet såsom "främmande för en evangelisk-luthersk kyrka" och "till vissa delar stridande mot Svenska kyrkans bekännelse". Beträffande Setterlinds "Var hälsad, Herrens moder" uppstod dock en viss diskussion i kyrkomötets plenum, där tre biskopar talade för att den skulle få stå kvar i förslaget. Det framhölls bl a att ekumenik borde inte bara sträcka sig "åt vänster" utan också "åt höger". Det påpekades också att texten kunde tolkas evangeliskt. Men just dubbeltydigheten ansågs betänkelig.

I övrigt ställde sig kyrkomötet klart positivt till föreslagna bidrag ur kyrkans äldsta psalmskatt. Det antog därjämte Fortunatus-hymnen "Pange lingua" i J A Eklunds översättning, som fylligare och mera texttroget återger innehållet än som skett i Wallins "Upp, min tunga". Vidare tog kyrkomötet in julsången "Prisad högt av herdars skara" och hymnen "Morgonens rodnad över bergen brinner", båda av medeltida ursprung och båda i många församlingar redan insjungna.

Frågan är om någon evangelisk kyrka, bortsett från den anglikanska, har lyckats bevara ett så rikt bestånd av förreformatoriska texter och melodier. Ändå torde det finnas mer att hämta ur kyrkans gamla hymnföråd.

Evangelisk psalmskatt

Från den evangeliska psalmdiktningens hemland hade kommittén hämtat en morgonfrisk kyrkovisa, skriven av en med Luther samtida diktare. Men det blev kyrkomötet som fick äran av att nattvardspsalmen "Gud vare lovad", författad år 1524 av själve fader Luther, kom med i tillägget. Tidigt översatt av Olaus Petri har den funnits med i vår kyrkas sång- och psalmböcker ända fram till 1937, då den uteslöts. Sedan 1975 har den en plats i de tyska katolikernas psalmbok "Gotteslob" med Martin Luther angiven som författare!

Även engelsk psalmdiktning var representerad i kommitténs förslag. Vi möter ett så berömt namn som Charles Wesley, vilken egendomligt nog aldrig förut varit företrädd i någon svensk psalmbok. Bland senare engelska diktare bör väl särskilt nämnas F W Faber, vars "There's wideness in God's mercy" i Britt G Hallqvists översättning "Det finns djup i Herrens godhet" blivit omåttligt populär. Den mycket älskade sångform som går under beteckningen "carols" var introducerad i psalmförslaget. Kyrkomötet gick vidare på den inslagna vägen och intog ytterligare tre sånger av denna typ, däribland den i hela den engelsktalande världen sjungna julsången "O come, all ye faithful", översatt av Eva Norberg. Dessa carols har också redan blivit mycket uppskattade. Även passionspsalmen "När världens Frälsare jag ser" av Englands förste store psalmdiktare Watts togs in i tillägget på initiativ av kyrkomötet.

Våra nordiska systerkyrkor är däremot sparsamt representerade. Från Danmark

finns efter utskottets behandling endast två psalmer, dock av så lysande diktare som Kingo och Grundtvig, och från Norge endast två, under det att man där i sitt nya psalmbokstillägg "Salmer 73" har infört ända upp till tretton svenska texter, därtill i originalform. Från det svenskspråkiga Finland har endast kommit med en text men ingen enda från finska psalmboken. Vi hoppas att i det fortsatta psalmboksarbetet framförallt våra nordiska kyrkor blir företrädade med ett rikare urval, efter norskt föredöme gärna på originalspråk.

Väckelsesånger

En rad sånger från främst 1800-talets väckelserörelser hade av kommittén införts i förslaget. De flesta hade hämtats från den frikyrkliga sångskatten. Men till skillnad från vad som skedde vid tillkomsten av 1937 års psalmbok hade inga försök gjorts att omforma texter och melodier för att få dem att bättre smälta in i traditionell psalmstil. Tvärtom hade man varit ytterst noggrann med att bevara dem i så ursprunglig form som möjligt enligt samma princip som senare tillämpats vid restaurering av äldre koraler och visor.

Kyrkomötet antog samtliga föreslagna sånger och kunde även kräva att Rosenius-sången "Var jag går i skogar, berg och dalar" skulle kompletteras med den ursprungliga strofen "Följ mig, huldaste uppstungna hjärta". På sitt sätt intressant är väl också att, så vitt man kan utläsa ur handlingarna, heller inga invändningar gjordes mot de frikyrkliga texterna. Man ansåg dem som viktiga bi-

drag till ekumeniken och utökade dem enligt väckta motioner med ytterligare fyra väckelsesånger, däribland den laestadianskt färgade "I tro under himmelens skyar", flitigt sjungen i Luleå stift. Något förhastat verkar kanske ändå kyrkomötets beslut att utöver kommitténs förslag ta med "Saliga visshet". Dess svaghet i musikaliskt hänseende har påtalats också av frikyrkliga musiker, som därför heller inte ansett den fylla någon ekumenisk funktion. En både riktigare och mer sober översättning av Lars Linder i "Sionstoner 1972" har tydligen inte hunnit observeras av kyrkomötet.

Religiös lyrik

Psalmmkommittén hade också velat pröva möjligheterna att använda sig av högtstående lyriska dikter med religiöst innehåll. Det gällde alltså nästan uteslutande texter som från början inte varit avsedda som psalmer. Mot dessa försök intog kyrkomötet en starkt kritisk hållning. Dikter av Pär Lagerkvist och Nelly Sachs avfördes som alltför allmänreligiösa. En dikt av Jan Fridegård uteslöts på grund av textens svårtillgänglighet. Artur Lundkvists "Djupen sätter han i skälkning", bearbetad av Frostenson, placerades utan angiven motivering i en avslutande grupp läsepsalmer. Samma blev förhållandet med Karin Boyes "Allt som är spritt och delat" och Harry Martinsons "Hur svårt att ena tron med livets dagar", hämtad ur "Aniara". Motiveringar finns heller inte angivna för att bland läsepsalmerna placerades "Bortom berg och mörka vatten" av Hjalmar Gullberg jämte ytterligare ett par dikter. I flera av de

nämnda fallen torde man kunna förmoda att dikterna ansetts vara allmänreligiösa. Kanske kan man också förmoda, att församlingsmässiga synpunkter spelat in, såsom beträffande Gullbergs dikt "Bortom berg och mörka vatten," som genomtonas av bibeltexter men har en så oregelbunden rytm, att den torde blivit svår att sjunga av en församling. Man kan väl ändå fråga, om det inte finns något mer att hämta från denne diktare. Martinsons sköna sommarhymn "De blomster som i marken bor" blev den enda dikt som godtogs av kyrkomötet.

Nya psalmer och visor

Det stora flertalet av nyskrivna psalmer och visor har författats efter 1960, därav närmare 100 efter psalmkommitténs tillsättning 1969. Den ojämförligt största delen har skrivits av Anders Frostenson, närmast följd av Britt G Hallqvist, Olov Hartman och Bo Setterlind. Även bidragen av "anonym" författare hade lämnats av Frostenson.

Ett genomgående drag i denna nydikting är betoningen av skapelsen. Gud är oss nära i den värld han skapat och ständigt skapar på nytt. Han bor inte bara "högt i stjärnehimlen". Hela jorden är hans, "markens lilja och stadens ljus, drivhulets sång och stadens brus". Men denna värld är kluven, inte mellan ande och materia, heller inte mellan själ och kropp, utan mellan Faderns vilja och den onda makt, som destruerar både jorden och människan. Skapelsen trängtar efter att bli frigjord från sin trældom, "en gång i tidens morgon är jorden ny".

Så består Sonens gärning inte bara i att

predika syndernas förlåtelse och ge själen frid. Han botar de sjuka, ger de hungriga bröd och de döda liv. Han prisas för att han "inte tog det gudomliga". Han behöll inte sin härlighet som Guds Son för sig själv utan blev människa och identifierade sig med de fattiga, plågade, utstötta och dömda. Han är den som går med oss "längst in i ångesten" och bär vår skuld. Hans uppståndelse skildras både som kosmisk tilldragelse och som den enskilda människans befrielse. I en påskpsalm kan det heta "Framtiden väntar, res dig, gläd dig som människa".

Andens verk beskrivs ofta i direkt anslutning till psaltarordet om Anden som skapar och förnyar. Så sker i den moderna visan "Gud, när du andas över vår jord, förnyas den, dess ansikte lyser". (I vår gamla pingstpsalm "Kom, Helge Ande, Herre god" har vid översättningen av den latinska hymnen "Veni Creator Spiritus" märkligt nog själva nyckelordet Skapare råkat falla bort.) Ande, vind och liv är ord som ofta förekommer i de nya texterna. Förlåtelsen betonas starkare än ångern. Även den i bikten tillsagda förlåtelsen har fått en psalm, "När inför din dom jag stod". I flera nattvardspsalmer förbindes det gemensamt delade brödet med medmänskligt och socialt ansvar. Bönen blir "Sänd oss med fred och bröd, Herre, i världen". Frälsningsverkets fullbordning beskrivs som en skapelse av "nya himlar, en ny jord." Uppenbarelseboken citeras ofta. Men det eviga livet kan också framställas i personliga tonfall som en närhet, "då vi kommer hem till dig".

Till formen utmärker sig de nyskrivna texterna för stor frihet både ifråga om strof-

byggnad och språk. Klassisk strof, såsom den sapfiska från 600-talet före Kristus, förekommer likaväl som moderna stroffer av skiftande slag. Meningsbyggnaden har förenklats medan rytmen blivit varierad. Ett högtidligt språk av det slag som finns i 1937 års psalmbok förekommer särskilt i de texter som övertagits från Hymnologiska institutet. Under 1960-talet sker en alltmer markerad övergång till enklare språk och stil. Speciellt i visorna kan to m vissa inslag av talspråk förekomma såsom "mej", "dej", "sej", (återställda till skriftspråk av utskottet). Ett uppmärksammat drag är att man för att undvika "kyrkligt formelspråk" ofta ersätter rim med sk assonans, t ex "ljus"- "Gud", "gav"- "var", "frihet"-fö rbliver". I många fall har därvid goda resultat uppnåtts såsom i Hartmans "Jag tror på Gud", där författaren iakttagit regeln att inte blanda assonans med rim. Utmärkta exempel finns också på helt orimma de texter, där bla upprepningar och parallelliseringar av ord och satser samt användande av genomgående nyckelord bidragit till en poetisk form av hög klass. Göran Bexells "Stjärnorna spänner en båge" och Britt G Hallqvists "Kristus är världens ljus" är jämte många andra dikter sådana exempel.

Överhuvud utmärker sig de nya texterna för stor variation av uttrycksmedel, inte minst ifråga om bildspråket, som i somliga fall är starkt förtätat och ger en mångfald av associationer. Modernistiska dikter av 40-talstyp finns likväl inte, även om man i något enstaka fall skulle kunna tala om en viss påverkan. En så originell diktare som Majken Johansson har ej kommit med på grund av språkets ometriska form. Å andra sidan kan

man tala om ett slags nyenkelhet, ofta med anslutning till vistradition. Någon bestämd gränslinje mellan psalm och visa går det knappast att ange. Intressant är exempelvis Frostensons "De trodde att Jesus var borta", som i sin enkelhet fått en konstnärlig verkan. Skriven som kyrkovisa för barn brukas den nu ofta som psalm i högmässan.

Kyrkomötets kritik: innehållet

Kritik riktades mot betoningen av skapelsen. Man menade att den beretts alltför stort utrymme jämfört med Kristi frälsaregärning. Man ansåg också, att för stort intresse ägnats åt sociala och internationella frågor av modebetonad art och såg i detta ett tecken på en inomvärldslighet, som glömde bort evighetshoppet. Gränsen var oklar mellan vårt jordiska och vårt himmelska framtidshopp. Bättring, omvändelse och rättfärdiggörelse av nåd allena hade blivit föremål för en alltför sparsam behandling.

Mot detta genmälades, att "Psalmer och visor" var ett tillägg avsett inte att ersätta men väl komplettera nuvarande psalmbok på områden, där förnyelse var angelägen. Bland dessa ville man räkna de motivkretsar som sluter sig just kring skapelsen och betonar vårt förvaltarskap och gemensamma ansvar för den värld vi nu lever i, på många sätt hotad av förstöring. Fullödiga uttryck fanns även för Sonens och Andens verk. Vidare hade i de nya psalmerna "ett försök gjorts att komma åt den bibliska helhetssynen", när det gäller vårt kristna hopp, som både teologiskt och poetiskt kan vara svårt att beskriva i entydiga termer. Här liksom i en del andra

fall röjdes emellertid vissa olikheter i teologisk grundsyn, ibland betingade av olikartade fromhetstyper. Enighet kunde dock uppnås om strykningar och ändringar av ett ganska stort antal texter. Därvid blev ett femtontal utmönstrade med brister i innehållet som enda eller främsta motivering.

I några fall syns kyrkomötet dock ha förbiset, att i kommitténs förslag även centrala sanningar ofta framställes i helt odogmatisk form. Ett typiskt exempel är Frostensons "Han kom till ett främmande land", berättad i anslutning till liknelsen om den förlorade sonen. Om honom heter det i psalmen att "han sin skuld, ej förlåtelsen såg". Men tonvikten ligger uppenbart på glädjen över den återfunne alldeles som i parallelltexterna om det förlorade fåret och den borttappade penningen. Alla tre liknelserna berättar Jesus med särskild adress till fariséer och skriftlärde, som inte kunde fatta hur han kunde ta emot syndare utan att föreskriva dem några kvalificerande villkor. Men psalmen med musik av en så framstående tonsättare som Sven-Erik Johansson underkändes av kyrkomötet. Motiveringen lydde: "Psalmen som berättar om den förlorade sonen ger intet uttryck åt hans ånger och omvändelse. Uttrycket i v 4 'Det finns inget främmande land' kan lätt missförstås." Man får kanske i stillhet undra hur utskottet kom fram till den betygssättningen.

I regel var det emellertid inte en direkt oriktig läroframställning som påtalades utan i stället brist på klarhet och fasthet i läran. Man vände sig mot texter av alltför "allmänt innehåll" och brist på "biblisk substans". Så blev också psalmer och visor utmönstrade

som uttryckte tvivel eller "alltför markerad tveksamhet". Bland dem fanns Britt G Hallqvists "Gud, du gick bort. Korset står kvar", i vilken psalm författaren ställer frågan "Var är din Gud?" på ett sätt som ligger nära samma ord i den 42 Psalmen. Texten "Jag kom inte hit för att jag tror", som handlar om en av många känd tvekan inför nattvarden, fick – dock efter viss korrigering – komma med bland läsepsalmerna. Däremot uteslöts helt Tore Littmarcks bland ungdom mycket sjungna "Jag skulle vilja våga tro" med motiveringen "Psalmens tema uttrycker många människors situation men upprepar frågan utan att ge något svar". Eljest lär man väl inte kunna begära, att en sökare själv skall kunna prestera det svar som han söker hos Gud. Kyrkomötet iakttog här den traditionella försiktighet, som en gång visade sig i en markerad tveksamhet mot Emil Liedgrens "Mästare, alla söka dig".

Kyrkomötets kritik: formen

En mycket stor del av utskottets granskningsarbete kom att gälla frågor rörande den språkliga formen. Stora krav ställdes på entydighet och klarhet. Man vände sig mot "dubbelbottnade" och "svårtillgängliga uttryck". Detta jämte hänsyn till psalmernas användbarhet i gudstjänster ledde till att inemot 40 texter blev avförda, däribland nästan alla psalmer som hade inslag av mystik. I senare fallet kan möjligen även teologiska skäl spelat in, ehuru de inte direkt anförts i motiveringarna. Några blev dock kvar som läsepsalmer, såsom "Jag känner den. Min tro och nattens mörker", utformad av Frostens-

son efter en text av den spanske mystikern Johannes av Korset. Även Hartmans "Släck de tusen bildernas skärm" liksom Hildebrands "Den mörka floden sprängde sina gränser" placerades bland läsepsalmerna.

Kraven på entydighet skapade också svårigheter vid bedömningen av viss modern lyrik, som medvetet är mångtydig för att ge djupdimension åt innehållet. Sålunda ströks Setterlinds "Maria väntar i ro sitt barn" under det att Ylva Eggehorn's "Var inte rädd. Jag vet ett hemligt tecken" trots flera dubbelbottnade uttryck blev utan anmärkning godtagan. Men när utskottet önskade, att hon skulle omarbete uttrycket "trädens och fåglarnas man" i sin påskpsalm "Gråt inte mer Maria", avböjde hon under hänvisning till vad som står skrivet i Romarbrevets åttonde kapitel om den nya skapelsen. I åtskilliga andra fall skedde genom utskottets försorg omskrivningar, som tyvärr inte alltid ledde till förbättringar.

Överhuvud blev just bildspråket föremål för många kritiska anmärkningar. I klarhetens intresse krävde man att bilder, även när de var hämtade från bibeln, inte fick anhopas eller "motsäga" varandra. Det blev anledningen till att inte bara Frostensons "Domen över världen går" utan också Hartmans "Se här bygges Babels torn" blev strukna. Den sistnämnda psalmen hade redan utomlands vunnit åtskillig uppmärksamhet, där just bibeltätheten framhållits som ett förtjänstfullt drag i svensk diktning. Psalmen hade också i Sven-Erik Bäck's tonsättning införts i världskyrkorådets nya sångbok *Cantate Domino* 1974. Som enda motivering för utmönstring av psalmen anfördes av utskot-

tet: "Motstridiga bilder försvårar förståelsen av ett i och för sig viktigt tema". Men sådana förekommer ju i rikt mått även i bibeln, ibland tom i en och samma vers, utan att förståelsen försvåras men däremot i stället fördjupas. Man måste väl fråga vilka speciella regler det är som skall gälla dikten.

I andra fall har texter fått utgå på grund av "övertydlighet" och "trivial" prägel. Möjligen är det också skälet till att Frostensons storstadpsalm "Du som genom gatans trängsel" med ord som "varuhus, kontor, fabrik", enligt Stockholmsbiskopen redan mycket sjungen i hans stift, utan angiven motivering flyttats över till gruppen läsepsalmer.

Musiken

Även musiken blev föremål för en detaljerad granskning, vilket tidigare inte har förekommit vid något kyrkomöte. Utskottet sjöng igenom praktiskt taget hela förslagens koraler och visor. Även i plenum sysslade man med psalmsång. I ett tiotal fall ställde kyrkomötet direkta krav på att melodier skulle ersättas med nya och i ett femtontal fall framställde man önskemål om annan tonsättning. Som motiveringar anfördes exempelvis att melodin var "banal", "blek", "fantasilös", "konstlad" och saknade "profil". Uttalanden gjordes också om tonart, intervall och harmonisering. I flera fall utmönstrades melodier därför att de ansågs svårjungna. Resultatet blev att en del lättviktigt gods kunde utmönstras. Men tyvärr behöll man också i vissa fall underhaltiga melodier och utökade dem därjämte med ytterligare några nummer, som sålunda inte

behandlats av de musikaliska instanserna. Bland de utmöntrade melodierna fanns emellertid också tonsättningar av god klass.

Orsakerna till denna inkonsekvens torde vara att söka i en viss oklarhet ifråga om bedömningsgrunderna. Musik kan väl inte bedömas på samma sätt som man granskar en text med ett bestämt innehåll. Den är ett irrationellt element som kan upplevas på mycket olika sätt av människor i olika situationer. Att bestämma hur en melodi skall se ut för att exempelvis vara kyrklig eller passa in i en koralbok är omöjligt. Man behöver bara tänka på att melodin till "O huvud, blodigt sårat" från början var en kärleksvisa. När det gäller en nyskapad melodi måste man väl söka sig fram utifrån frågan om den kan upplevas som kongenial med innehållet. Den blir en lämplig melodi i den mån den ligger s a s i ordets förlängning och förmedlar det som ord inte räcker till för att utsäga. Om den då av exempelvis ett sjungande kyrkomöte uppfattas som svår eller lätt är av mycket underordnad betydelse.

Ett enda exempel kan vara nog för att belysa detta, nämligen Sven-Erik Bäckes på tolvtonsskala byggda melodi med texten "Du som gick före oss". Här kan man finna en djup kongenialitet mellan text och melodi. Och uppenbart är det här en mycket svår melodi, varken i dur eller moll eller kyrkotonart. Men lyckligtvis hade den före kyrkomötets granskning hunnit prövas och befunnits användbar i församlingarna.

Slutresultatet

Vid slutbehandlingen i plenum förekom för-

utom särskilda utskottets hemställan om bifall till dess reviderade förslag en del yrkanden som rörde enstaka psalmer och visor. Men därjämte framställde Stockholmsbiskopen ett yrkande på att psalmkommitténs förslag skulle antagas i dess ursprungliga skick. Han ansåg att detta både ifråga om texter och melodier blivit alltför snävt behandlat. Den slutliga omröstningen utföll emellertid så, att kyrkomötet beslöt bifalla utskottets hemställan med 88 röster. Endast sex ombud röstade för avslag under det att två avstod från att rösta.

Att så stor enighet kunde uppnås i ett från början i denna fråga starkt splittrat kyrkomöte är i mycket hög grad ett resultat av det målmedvetna och energiska arbete, som utfördes av särskilda utskottet under ledning av biskop Arne Palmqvist. Men det hela är givetvis också ett resultat av den starka vilja som besjälade kyrkomötets stora majoritet. Tiden var mogen för ett avgörande steg fram mot en förnyad psalmbok. En första etapp på den vägen kan sägas vara avverkad.

Beslut fattades emellertid också om en andra etapp. Det godkända förslaget, som fick titeln "Psalmer och visor 76. Tillägg till Den svenska psalmboken. Del 1" och som får prövas i församlingarna fram till Domsöndagen 1986, skall följas av en andra del. I denna kommer utrymme att ges åt ytterligare ett antal psalmer och visor till komplettering av dem som finns i första delen särskilt ifråga om doppsalmer och övriga förrättningspsalmer. Vidare vill man ha bidrag från tredje världen. Även texter på andra språk kommer eventuellt att införas. Slutligen skall försök göras att arrangera psaltartexter så att

de kan växelvis sjungas i gudstjänsten. En utvidgad psalmskommitté arbetar redan med dessa uppgifter.

Till allt detta kommer emellertid, att kommittén med docent Ulf Björkman som ordförande enligt kyrkomötets hemställan av regeringen fick sitt uppdrag vidgat till att även framlägga förslag till revision i sin helhet av 1937 års psalmbok och 1939 års koralbok. Också detta arbete har påbörjats.

Vi har fått ett omfattande och mångfasetterat material, som kan tillföra en kommande psalmbok stora värden. Självklart är det också behäftat med svagheter. Delade meningar kommer säkert att yppa sig i församlingarna både beträffande innehåll och form. Men det är just en öppen diskussion som tillägget syftar till. I denna artikel framförda synpunkter, naturligtvis personligt färgade, har velat bidra till en fortsatt angelägen debatt.

Vad man helt allmänt kunde önska vore

ett grundligare genomtänkande av själva bedömningsgrunderna. Den flera gånger nämnda gruppen läsepsalmer erbjuder ett av flera exempel på detta behov. Den verkar som en tillfällig förvaringsplats av värdefulla texter, som man inte vetat hur man skulle bedöma.

Men avgörande framför allt blir givetvis hur de nya psalmerna och visorna kommer att tas emot i församlingarna. Någon form av "utvärdering" kommer att användas för att få en samlad bild av reaktionerna. Ett stort ansvar blir lagt inte minst på präster, kyrkomusiker och övriga församlingsarbetare. Här kanske man fick önska att en viss planering sker, så att en så omfattande del som möjligt av det rika materialet kommer till användning och blir föremål för prövning. Ofta kan det nog vara så att de texter och melodier som till en början kräver viss möda att tillägna sig i längden visar sig mest värdefulla.